

62 הגמרא מביאה מעשה בענין שכ"ב מרע שחזר בו ממיתתו בדיותו
 63 חולה: **אִימְהָ דְרָמִי בַר חֲמָא** שהיתה בגדר שכ"ב מרע, **בְּאִוְרְתָא**
 64 **בְּתַתְּיָהּ לִנְכְּסָה** – בערב כתבה נכסיה לבנה **רָמִי בַר חֲמָא**,
 65 **וּבְצִיּוּרָא בְּתַתְּיָהּ** – ובבוקר כתבה הנכסים לבנה **הַשְּׁנִי רַב עֲזִיקָא**
 66 **בַּר חֲמָא**, ולאחר מכן מתה. **אַתָּא רָמִי בַר חֲמָא לְקִמְיָה דְרַב שֶׁשֶׁת**
 67 **לְתוּבַע** את הנכסים, **אִוְרְתָא בְּנֻכְסֵי** – והחזיק רב ששת בנכסים,
 68 **אִוֵּל בַּר עֲזִיקָא בַּר חֲמָא קִמְיָה דְרַב חֲמָן** לתבוע שיתנו לו הנכסים,
 69 **אִוְרְתָא בְּנֻכְסֵי** – החזיק אותו רב נחמן בנכסים.

70 **אָתָּא רַב שֵׁשֶׁת לְקַמְיָה דְּרַב נַחֲמָן** – בא רב ששת לפני רב נחמן, ו**אָמַר**
71 **לֵיה מַאי טַעְמָא אוֹקְמִיה מִן לְרַב עֲזֻקְבָּא בִּר הָמָא** – ושאלו, מדוע
72 החזיק מר את רב עוקבא בנכסים, **אִי מְשֻׁם הִדְרָא קָה** – אם משום
73 שרב עוקבא היה השני, ונמצא שחזרה בה מההקנאה הראשונה
74 לרמי בר חמא, **וְהָא שְׂבִירָא** – והרי מתה לבסוף, ואם כן אינה
75 יכולה לחזור בה מהמתנה. והיינו שסבר שהדין ששכיב מרע שנתן
76 יתלכ נכסיו בחמתה אין מתנתו מתנה ויכול לחזור בו, הוא דווקא
77 באופן שגמול הכולל מחזיר, ורצה לחזור בו.

78 רב נחמן משיב לשאלת רב ששת ומבאר את הוראתו: **אָמַר לֵיהּ רב**
79 **נחמן לרב ששת, הָכִי אָמַר שְׁמַיָּאל, כָּל שַׁנְתָּן מִתְנַהֵּג בְּאוּפֵן שְׁאִילוֹ**
80 **עָמֵד מִחוּלֵּי הִידָּה חֲזִיר בּוֹ, כְּמוֹ כֵּן חֲזִיר בְּמִתְנַהֵּגָּהּ – יִכּוֹל לְחַזֵּר בּוֹ אִף**
81 **בְּהִיּוֹת חֹלָה.**

82 רב ששת שואל את רב נחמן: **אימור דאמר שמואל, לעצמו** – הרי
83 יתכן שהוראתו של שמואל היתה: דווקא כשחזר בו מהמתנה כדי
84 ליטול את הנכסים לעצמו, אבל לחזור בו מהמתנה רק כדי לתת
85 הנכסים **לאחר, מי אמר**, כלומר, שמא אין זה חזרה גמורה, ומודה
86 שמואל שאינו חוזר בו. **אמר** ליה רב נחמן לרב ששת, **בפירוש אמר**
87 **שמואל, בין** באופן כשחזר בו מהמתנה כדי ליטול את הנכסים
88 **לעצמו, ובין** באופן שחזר מהמתנה רק כדי לתת הנכסים **לאחר,**
89 **יכול לחזור בו.**

הַגִּגְרָא מְבִיאָהּ מַעֲשֶׂה בַעֲנִן שֹׁכֵב מֵרַע שֶׁהִקְנָה שְׂטָרֵי חֻבּוֹת:
אִמְיָה דְּרַב עֲמָרָם חֲסִידָא הָוָה לָהּ מְלוֹנָא דְשִׁטְרָא – נִרְתִּיק מֵלֹא
 שְׂטָרוֹת, **כִּי קָא שָׁכְבָּא** – לִפְנֵי מוֹתָהּ, **אֲמָרָה לִיהוִי לְעֲמָרָם בְּרִי** – יִהְיֶה
 הַשְׂטָרוֹת בְּמִתְנֵת שֹׁכֵב מֵרַע לְעֲמָרָם בְּנִי, וְלֵאחֲרַי מִכֵּן מִתָּהּ. **אָתָּו**
אָחוּהָ לְקִמְיָה דְּרַב נַחֲמָן – בָּאוּ אַחֲיוֹ שֶׁל רַב עֲמָרָם לְפָנֵי רַב נַחֲמָן,
 לְחַבְּוֵה לֵת, יוֹרֶשֶׁת אִמָּם שֶׁטֶנְגָה שְׂלֹא זָכָה רַב עֲמָרָם בְּשְׂטָרוֹת,
וְאָמְרוּ אֵלָיו, וְהָא לֹא מִשָּׁךְ – דְּהֵי רַב עֲמָרָם שֶׁל עָשָׂה קִנְיָן מִשְׁכִּיחַ
 וְאִם כֵּן לֹא זָכָה בְּשְׂטָרוֹת, וְכִיוֵּן שֶׁבְּרִיא אֵינוֹ יְכוּל לְהִקְנוֹת שְׂטָר בְּלִי
 שִׁיעֶשֶׂה גַם כְּתִיבָה וְגַם מִסִּירָה, אָף שֹׁכֵב מֵרַע אֵינוֹ יְכוּל לְהִקְנוֹת
 שְׂטָר בְּאִמְרָה בַּלְבָּד.
אָמַר לְהוֹ רַב נַחֲמָן, דְּבָרֵי שֹׁכֵב מֵרַע בְּכִתּוּבֵין וְכִסּוּרֵין דְּמָו, כְּלוֹמַר
 דְּבָרֵי מוֹעִילִים בְּמָקוֹם כְּתִיבָה וּמִסִּירָה, וּלְפִיכָךְ זָכָה רַב עֲמָרָם
 בְּשְׂטָרוֹת.

103 הגמרא מביאה מעשה בענין שכ"ב מרע שחזר בו ממלתתו בדיוטו
 104 חולה: אחתיה דרב טובי בר רב מתנה, כהתניתהו לנכסה – כתבה
 105 את נכסיה במתנת שכ"ב מרע, לאחיה רב טובי בר רב מתנה
 106 בצערא – בבוקר, לפניא – בערב אתא [-בא] רב אחריבו בר רב
 107 מתנה שהיה אחיה, ככה לה ואמר לה, השתא – עתה, שרב טובי
 108 אחי יקבל את הנכסים, אמר, מי צורא מרבנן – יאמרו שנתת
 109 הנכסים במתנה דווקא לרב טובי, משום שרק הוא תלמיד חכם,
 110 ורב לאו צורא מרבנן – ואילו אני ורב אדחבין אינני תלמיד חכם.
 111 חזר בה האהרות ממנה שנתנה לרב טובי וכתיבתינהו יתלית, ונתנה
 112 אותם לו, ולאחר מכן מתה.

113 אָתָּה לְקַמֵּיּה דָּרֵב נִחֵן - בא רב טובי לפני רב נחמן, אָמַר לִיָּהּ רב
 114 נחמן, הֵי - כך אָמַר שְׁמוּאֵל, כָּל שְׁנֵת מִתְּנָה בְּאוֹפֶן שְׂאִילוֹ עָמַד
 115 מִתּוֹלָיו הִיָּה חֹדֶר בּוֹ, כְּמוֹ כֵּן חֹדֶר בְּמִתְנָתוֹ - יכול לחזור בו אף
 116 בְּהִיּוֹת חֹלָה. וּלְפִיכָּךְ יוֹלָה אַחֲרָךְ לַחֲזוֹר, וְחָזָה אַחֲרָךְ רַב אֲדַחְבִּי
 117 בְּכַסֵּי.

118 הגמרא מביאה עוד מעשה בענין מתנת שכיב מרע: **אֶתְחִיָּה דָּרַב**
119 **דִּימִי בְּר וּפָה** - לאחותו של רב דימי בר יוסף, **הָוּה לָהּ פִּסְקָתָא**
120 **דְּפִרְדִּיקָא** - היה לה חלקת קרקע של פירס, **כִּל אִימַת דְּהוּת חֲלִישָׁא**
121 **כִּל פַּעַם שִׁיחֵת חוּלָה הָוּה מִקְנָא לֵיהּ נִיחָלִיה** - היתה מקנה לו
122 **בְּמַתָּה שְׂכִיב מַרְע'**

במשנה לקמן (קסז) בִּיתְרִין – רשאים הסופר והעדים לכתוב שֵׁסֶר
מכירה על קרקע ולתת אותו למוכר, וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין לֹאֲקֹחַ עִמּוֹ.
ולאחר מכן מכר את הקרקע, הדין הוא שִׁבְיִין שֶׁהַחֲזִיק וְהַ הַלּוּקָה
בְּתַרְקָע נִקְנָה לוֹ הַשֵּׁסֶר רֵאיהּ עַל הַמְכִירָה בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא נִמְצָא,
ואין המוכר יכול למנוע את מסירתו ללווקת. וְזוּ הִיא – הַלְבָּה זֶה
מקורה במה שֶׁשִּׁנְיָנוּ (קדושין כז) נִכְסִים שְׁאִין לָהֶן אַחֲרֵיָו – מִטַּטְלִין
נִקְנִין עִם הַנִּכְסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרֵיָו – וְקִרְעוֹת, בְּכֶפֶס וּבִשְׁסֶר
וּבְחִזְקָה, שֶׁהן קִנְיֵי הַקִּרְעָה, וְנִקְנִים הַמִּטַּטְלִים עִמָּהּ בִּקְנִין אֲגָב.
ואף הַכּוֹתֵב שֶׁטֶר מְכִירָה עַל הַקִּרְעָה, כִּיּוֹן שֶׁהַחֲזִיק בְּקִרְעָה נִקְנָה
הַשֵּׁטֶר אֲגָב הַקִּרְעָה בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא. הִרִי שֶׁאֵף שִׁטְרוֹת נִקְרָאוּ
נִכְסִים.

12 הגורא ממשיכה לפרט הדברים שהם בכלל לשון 'נכסים': בְּהֵמָה
13 אִיֶּרֶךְ נֶכֶס׃ - אף בהמות קרויים 'נכסים' והרי הם בכלל לשונו
14 שאמר 'נכסי', דִּתְּנֶן (שקלים פ"ד מ"ו) אדם הַמְקַדֵּשׁ נֶכֶסוֹ, וְהִתְּנָה בֶּהֱמָה
15 בְּהֵמָה הִרְאִיָּה לְהִיקָרֵב עַל גִּבִּי מוֹבֶה, אִם הָיוּ זָכָרִים, הָאֵיל וְהַם
16 רְאוּיִים לְעוֹלָה יִקְרִיבוּ מֵהֶם עֹלֹת, וְאִם הָיוּ נְקִבֹּת, וְהָאֵיל וְאִינֶן
17 רְאוּיִים לְעוֹלָה אֲלָא שְׁלָמִים, מִקְרֹו לְצָרְכֵי וְכַח שְׁלָמִים, דְּהֵינִי
18 לְאִנְשֵׁי הַלּוֹקָהִים אוֹתָן עַל מִנַּת הַתְּקָרִיב כְּשִׁלְמִים, וְיֵבֵא בְּדַמְיָהּ
19 עֹלֹת, הִרָא אַף בַּהֲמָה כְּבָלֵל לְשׁוֹן 'נכסים'. עֹפֹת אִיֶּרֶךְ נֶכֶס׃
20 דִּתְּנֶן (שקלים פ"ד מ"ח) הַמְקַדֵּשׁ נֶכֶסוֹ וְהָיוּ בֶּהֱמָה דְּכָרִים הִרְאִיָּו לְהִיקָרֵב
21 עַל גִּבִּי מוֹבֶה, כְּגוֹן יִינוֹת אוֹ שְׁמִינִים שֶׁהֶם רְאוּיִים לְנִסְכִּים וּלְמִנְחָתוֹ,
22 וְעֹפֹת - תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה. הִרָא שֶׁאֵף עֹפֹת כְּבָלֵל נִכְסִים. תְּפִלִּין
23 אִיֶּרֶךְ נֶכֶס׃ - דִּתְּנֶן - כְּמוֹ שֶׁשֵּׁנִי (ערכ"ב כג) אדם הַמְקַדֵּשׁ אֵת כָּל
24 נֶכֶסוֹ, הִרָא תְּפִלִּין כְּלוּלִים בְּהַקְדָּשׁ, וּלְפִיכָן מַעֲלִין לוֹ תְּפִלִּין -
25 אֲמוּמִים אֵת שׁוּי תְּפִלִּין שְׁלוֹ, וְצִרִּיךְ לְפָנֶיךָ מַעֲוֹת וּלְפִדּוֹת אוֹתָם
26 אֲמוּמִים כְּפִי שׁוּיִים. הִרָא שֶׁאֵף תְּפִלִּין כְּבָלֵל 'נכסים'.

27 הגמרא דנה האם ספר תורה בכלל בלשון 'נכסים': **אִיבְיָא לְהוּ,**
28 **סֵפֶר תּוֹרָה כּוּאֵי** – האם כלול הוא בלשון נכסים. וצדדי הספק הם,
29 האם **כִּין דְּלֵא קוֹדֶשׁ** – שאינו חפץ המכבד, **דְּאִסוּר לְזַבְנוּתָא** – שהרי
30 אסור למכור, **לֹא נִכְסֵי הוּא, אֹ דְלִמָּא, כִּין דְּמִקְדָּשׁ** – מאחר שיש
31 אופנים שמותר למכור, והיינו כדי להתפרנס מדמיו שיוכל ללמוד
32 תורה, **וְלִשְׂאָא אִשְׁתֵּי, אִם כֵּן נִכְסֵי הוּא.** מסיימת הגמרא: תִּיקוּ –
33 תעמוד שאלו זו בספס, שלא נפשטה.

34 (סִימֶן וּמָרָא אֵימִיה דְּעַמָּרָם מִתְּרִי אַחֲוֹתָא רַב מִזְכִּי וְרַב דִּימִי וְרַב
35 יוֹסֵף)

הַגִּגְרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה בַעֲנִין שֶׁטֶר מְבַרְחָתָ: אִימִיָּה דְרַב זֻמְרָא בִּר
 מוֹבִיָּא כְּתִיבְהוּ לְנִכְסָה – אִמּוּ שֶׁל רַב זֻטְרָא בִּר טוֹבִיא הִקְנֵתָה אֶת
 נִכְסֶיהָ לְבִנָּה רַב זֻמְרָא בִּר מוֹבִיָּא, וְגִילְתָּה דַּעְתָּה כַּפִּינוּ שַׁעֲתָה
 כֵּן מִשּׁוּם דְּקִעְיָא לְאַנְסוּכִי לִיָּה לְרַב זְבִיד – שֶׁרָצָתָה לְהִינְשָׂא לְרַב
 זְבִיד, וְאֵינָה רֹצֶה שִׁיזְכֶּה בְּנִכְסֶיהָ עַל יְדֵי שִׂיאָכָל מִפְּרִיזֵת הַחֲרָקָה
 יֵשׁ נִכְסֵי מְלוּג מְלוּג. לְאַחַר כֵּן אֵבָן אֲיִיִּסְיָא בִּר, יִשְׁאַל לְרַב זֻזְקִי,
 וְנִרְשָׁה לְאַחַר זֻמֵּן, וְתֻבְעָה מְבִנָּה שִׁשִּׁיב לָהּ אֶת נִכְסֶיהָ, שֶׁהָיָה לָהּ
 הִקְנָתָה לוֹ אֲלֵא לְהַבְרִיחַ מִבְּעֵלָהּ, וְלֹא רָצָה לְהַחְזִיר לָהּ, אֲתֵיָּא
 לְקִמְיָה דְרַב בִּיבִי בִּר אֲבִי כְּדִי לְתַבּוּעַ אֶת רַב זֻטְרָא שִׁיחְזִיר לָהּ אֶת
 הַנִּכְסִים, אָמַר לָהּ רַב בִּיבִי, כִּיּוֹן שֶׁבִשְׁעַת הַמַּתָּנָה הִתְנַחֵה שְׁנוֹתָתָ
 אֶת נִכְסֶיהָ מִשּׁוּם אֲנָסוּכִי – שֶׁרֹּצֶה לְהִינְשָׂא, וְהָאֵא אֲיִיִּסְיָא – וְהָיָה
 יִשְׁאַל לְבִסְטוֹן, וְהִתְקַיֵּים הַתְנָא, אִם כֵּן חָלָה הַמַּתָּנָה וְאֵינָה יִכּוּלָה
 לְחֻזְרָהּ.

49 הגבורא מקשה על הוראתו של רב ביבי: אָמַר ליה רב הונא בְּרִיהּ
50 דְּרַב יְהוֹשֻעַ לרב ביבי, האם מְשֻׁם דָּאָתוּ מְזוּלָא – מפני שאתם
51 ממשפחת בני עלי שבאו ממקום שנקרא ממלא, אָמְרִיתוּ מְזוּלָא
52 מְזוּלָא – אתם אומרים דברים בעלי מום שאין בהם ממש, הרי
53 אֶפְּלוּ דָאָמַר בְּבִרְחַת קִנֵּי – אפילו למי שסובר שאשה המקנה
54 נכסים, כְּמֵן לְהַבְרִיחַ מִבְּעֵלָה, אינה יכולה לחזור בה, הֲנֵי מְקַלָּה
55 הָיְכָא דְלֵא גְלִיָא דְעֵתָה – זהו רב באופן שגלית דעתה
56 שהנתינה היתה כדי להבריח מבעלה, אָבַל הָכָא גְלִיָא דְעֵתָה
57 דְּמְשֻׁם אִינְסוּכִי הוּא – הרי גלית דעתה במפורש שכל הקנתה
58 היתה בשביל להבריח הנכסים מבעלה, ועל דעת שיחזרו לה
59 לאחר גירושין, וְהָא אִינְסִיכָא וְאִינְיָשָׁה – והרי לאחר שנישאה, היא
60 התגרשה, ולפיכך הכל מודים שיכולה לבטל את המכירה, ויחזירו
61 לה הנכסים.

בבא בתרא דף קנא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קצה

רבא מקשה על הדחיה: אי הכי – אם כן שמשנתינו עוסקת באופן
שעשו קנין, אימא סיפא, מתנת שכיב מרע, אם לא שייך קרקע כל
שהוא, ועמד מחוליו, אין מתנתו קניינית, ואין מתנתו מתנה אלא
אם כן מת לבסוף. ואי דקינו מיניה, קשה, אמאי אין מתנתו קניינית,
הרי כיון שעשה קנין יש להחשיבה כמתנת בריא, שאינו חוזר בה.
אמר ליה רב נחמן, הכי אמר שמואל, שכיב מרע שכתב כל נכסיו
לאחרים, אף על פי שקנו מזלו, דינו כמתנת שכיב מרע שאם עמד
מחוליו חוזר, שכיון שנתן את כל נכסיו ולא שייך לעצמו כלום, אף
שלא פירש שנותן מחמת מיתה בדיעבד לנו שלא היה מצוה אדם זה
ליתן את נכסיו לאחרים, אלא מן חמת מיתה, ודעתו היתה שאם לא
ימות תבטל המתנה.
הגמרא ממשיכה להקשות על מה שרבא אמר בדעת רב נחמן:
איתנייה רב משךשיא לרבא, שנינו במשנה להלן (קנא) מצוה באמן
של בני רובל – שם אביהם, שהיתה חולה ונטה למות, ואמרה,
תנתן בביתי – תכשית, כמי קרש על מתנת שכיב מרע שאם שולי
הבגד בזמן הלבשהו לבתי, והוא – אותה הכבינה, שויה בשנים
עשר שנה – אף ומאתים זה, ומה, וקנינו חכמים את דבריה ונתנו
את הכבינה לבתה, ומלשון זו שקיימו חכמים 'דבריה' משמע
שהיה זה דברים בלבד ללא קנין, ומסתבר שמלבד אותה כבינה
היו לה נכסים נוספים, ואם כן אין זו אלא מתנה במקצת, וקשה על
שיטת רב נחמן, הסובר שמתנת שכיב מרע במקצת צריכה קנין.
מיתרצת הגמרא: אין להביא ראיה מאותו המעשה, כיון דהתם,
באותו המעשה מדובר במצוה מקמת מיתה – שהוכירה בשעת
המתנה שהיא נותנת מתנה זו לבתה מחמת שהיא נטוה למות,
והמצוה מחמת מיתה, אף אם שייך במתנה, קונה באמירה בלבד.
רבינא מקשה על רבא ממשנה: איתנייה רבינא לרבא, שנינו
במשנה (גיטין ג:) אדם האומר נתנו גט זה לאשתי, וכן אם אמר תנו
שמי שחרור זה לעבדי, ונמצא שמינה אותם שלוחים למסור גט
שחרור לאשתו או לעבדו, ומה המשלח לפני שמוסרו את השטר,
הדין הוא שלא יתנו את הגט או את שטר השחרור לאחר מיתה,
שאין גט לאחר מיתה, כיון שהגט חל רק אחרי שבא ליד האשה,
ואז אין היא אשתו והעבד אינו עבדו. אך האומר נתנו מנה לפלוני,
ומה, יתנו את המנה לאחר מיתה, משום שתיקנו חכמים שמתנת
שכיב מרע חלה בדיבור בלבד.
מבררת הגמרא את הקושיא: ומאי – ומנין שהמשנה עוסקת
באופן דלא קנו מיניה, דוקא גנב – מזה שהמשנה כתבה דין זה
בסמוך לדין של גט, יש ללמוד מה לגבי גנב, לאו בר קנין – לא
מדובר באופן שעשו קנין סודר, שהרי אין גט נקנה בסודר, אף האי
נמי דלא קנו מיניה – אף בדין של שכיב מרע שמוזכר במשנה
מדובר כשלא עשו קנין, ומבואר אם כן במשנה זו שיכול השכיב
מרע להקנות בדיבור בלבד, אף על פי שהקנה רק מקצת מנכסיו.
דוחה הגמרא: התם נמי מדובר בשכיב מרע המצוה מקמת מיתה,
ולכך אף אם שייך במתנה יכול להקנות באמירה בלבד.
הגמרא מביאה תירוץ נוסף ליישב את שתי המשניות: רב הונא
בריה דרב יהושע אמר, אכן אדם המצוה מקצת נכסיו לאחרים
מקמת מיתה, בעלמא, בעצא קנין – צריך קנין, וכי תניא הני
מתנייה – ומה ששנינו במשנה זו ובמשנה לקמן (קנא) לגבי בני
רוכל, שאין צריך קנין, היינו במחלק כל נכסיו לאחרים, דהיינו
מתנת שכיב מרע שיויה – שבאופן זה שחילק את כל נכסיו, תיקנו
חכמים שיועיל מדין מתנת שכיב מרע.
הגמרא פוסקת את ההלכה: והלכתא כרבא שמתנת שכיב מרע
במקצת, בעצא קנין, ואף על גב דמת הנותן לבסוף. והמצוה נכסיו
לאחרים מקמת מיתה – מפני שסבר שעומד למות וניכר דבר זה
מדבריו, אפילו שלא פירש שהוא נותן מחמת מיתה, לא בעצא קנין,
והוא דמת – דווקא כשמת הנותן לבסוף, אבל אם עמד מחוליו
חוזר בו ממתנתו, ואף על גב דקנו מיניה.

וכי קניא – ובזמן שהיתה עומדת מחוליה, הות הדרא בה – היתה
חוזרת בה, בדין שכיב מרע שנתן את כל נכסיו, שאם עמד מחוליו
חוזר בו. וימנא דא חלשא – פעם אחת חלתה, ושלחה ליה, תא קני
– שלחה שלח לאחיה רב דימי, שיבוא לקנות, שלח, לא בעינא
איני רוצה לקנות, כיון שחשש שתחזור בה, שלח ליה – השיבה
לו, תא קני כל חימא דקניית – בא וקנה את השדה בקנין גמור בכל
אופן שתצדע, כך שלח אוכל לחזור בי, אול שייך – הלך רב דימי
ושייר לאחותו מקצת המשרה כדי שיחשב 'מתנת שכיב מרע
במקצת' שאין הנותן יכול לחזור בו מהמתנה אף לכשיעמוד
מחוליו, וקנו מינה – וגם עשה קנין על המתנה. כי קניא, הדרא בה
– לאחר שעמדה מחוליה, שוב חזרה בה. מתא לקמייה דרב נחמן
– באה אחותו של רב דימי בר יוסף לפני רב נחמן, ותבעה אותו
שיחזיר לה את המתנה, שלח ליה רב נחמן לרב דימי תא – בוא,
ולא אתא – ולא בא, משום שאמר רב דימי בדעתו מאי אתי –
לאירה צורך שבוא הרי אין כאן שום דין ודברים, דתא שייך וקנו
מינה – שהרי היה שיוך במתנה, וגם היה קנין ואם כן הרי זו מתנת
שכיב מרע במקצת, ופשוט שאינה יכולה לחזור בה. שלח ליה רב
נחמן לרב דימי בר יוסף, אי לא אתית מחינא לך בסילוא דלא מפע
דקא – אם לא תבוא אכה אותך בקוץ שמכאוב ואינו מוציא דם,
כלומר אנדה אותך.
כשבא רב דימי, אמר להו רב נחמן לסהדי – לעדים, היכי הוה
מצוה – באיזה אופן היתה המתנה, אמר ליה, אמרה הכי – כך
היא אמרה, כששלחה לקרוא לאחיה רב דימי, ווי דקא מיתה דה
איתא – אוי לי שאני עומדת למות, ולא אראה את אחי, שאינו
רוצה לבא אלי. אמר להו רב נחמן, אם בן הוה, שהתאוננה על
מיתתה בשעת המתנה, והראתה בדעתה שאינה נותנת אלא על
דעת שתמות, הרי היא בגדר מצוה מקמת מיתה, ואף על פי
שעשתה קנין, הרי זה נחשב כאילו התנתה במפורש שאינה נותנת
המתנה אלא על מנת שתמות, ומי מצוה לה נכסיו לאחרים
מקמת מיתה – מפני שסבר שעומד למות וניכר דבר זה מכלל
דבריו, אפילו לא פירש שהוא נותן מחמת מיתה, אלא שהיה
מתאונן על מיתתו, אף אם שייך במתנה ועשה קנין, חוזר.
הגמרא דנה בדין 'מתנת שכיב מרע במקצת': איתמר, מתנת שכיב
מרע במקצת שלא עשה בה קנין, איזה דין יש לה. אמר רב
קמייה דרבא, משמיה דמר זוטרא בריה דרב נחמן, דאמר משמיה דרב
נחמן, מתנת שכיב מרע במקצת הרי היא במתנת בריא, והרי היא
גם במתנת שכיב מרע. כלומר, הרי היא במתנת בריא לענין זה שאם
עמד מחוליו אינו חוזר בו, וכמבואר במשנתנו (קמא), שכיון שנתן
רק מקצת נכסיו דעתו ליתן מתנה גמורה כמתנת בריא, והרי היא
גם במתנת שכיב מרע שאין בה שיוך, לענין זה דלא בעצא קנין –
שאין מתנה זו צריכה קנין, ולכך אם מת קנה, ואם עמד מחוליו
אינו חוזר, והטעם לכך, משום שאף במתנת שכיב מרע במקצת
תיקנו חכמים שיוכל להקנות באמירה בלבד כדי שלא תטרף
דעתו.
אמר להו רבא לאותם חכמים, לאו אמנא לכו – וכי לא אמרתי
לכם שלא תיתלו פוקי פריקי – כדים ריקנים – ברב נחמן, כלומר אל
תתלו ברב נחמן דברים שאין בהם טעם, אלא הכי אמר רב נחמן,
מתנת שכיב מרע במקצת הרי היא במתנת בריא לכל דבר, ובעצא
קנין – וצריכה קנין, ואם לא עשה קנין, לא קנה המקבל אף כשמת
הנותן לבסוף.
רבא מקשה על שיטת רב נחמן שמתנת שכיב מרע במקצת צריכה
קנין: איתנייה רבא לרב נחמן, שנינו במשנתנו (קמא) ששכיב מרע
שנתן את נכסיו במתנה, אם שייך קרקע כל שהוא, מתנתו קניינית
ואינו יכול לחזור בו. ודייק רבא, מאי לאו – האם לא מדובר
במשנה באופן דלא קנו מיניה – שלא עשו קנין, ומבואר במשנה
שאף מתנת שכיב מרע במקצת קונה בלי קנין. דחה רב נחמן: לא,
אין מדובר באופן זה, אלא בדקנו מיניה – כשעשו קנין.

זה שיהיה הוי' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו (יהי בלשון בקשה וגם בלשון הבטחה) הוא הגם שאין אנו יכולים להידמות לאבותינו. ממאמרו שבת פרשת קרח תשכ"ד